

**MJESNA NADLEŽNOST ZA SUĐENJE U SPORU ZA NAKNADU
ŠTETE ZBOG ISPLATE OSIGURANE SVOTE
PO POLICI OSIGURANJA**

QUEEN'S BENCH DIVISION
(COMMERCIAL COURT)

Presuda od 22. lipnja 2007.

SUNDERDLAND MARINE MUTUAL INSURANCE CO. LTD.

v.

WISEMAN (THE "SEAWARD QUEST")

U sporu za naknadu štete koju je pretrpio tužitelj uslijed isplate osigurane svote po polici osiguranja od nezgode, mjesno je nadležan škotski sud. Engleski sud kojem je tužitelj podnio tužbu za naknadu štete neprikladan je za tuženike. Nadležnost škotskog suda zasnovana je na odluci o obustavi postupka pred engleskim sudom temeljem načela "forum non conveniens".

Tužitelj "Sunderland Marine Mutual Insurance Co. Ltd." je osiguravajuće društvo sa sjedištem u Engleskoj, specijalizirano za osiguranje ribarskih plovila. Prvotučeni je vlasnik i zapovjednik broda "Seaward Quest". Drugotučeni i trećetučeni su članovi posade broda, dok je trećetučeni i inženjer broda. Tuženici imaju prebivalište u Škotskoj.

Prvotučeni je osigurao brod kod tužitelja po polici osiguranja od nezgode. Polica osiguranja pokrivala je rizik nastanka štete na brodu u visini od 584,750 funti te se na nju primjenjuje englesko pravo.

Brod je potopljen 16. studenog 1994. godine 60 milja zapadno od Shetland-a¹, izvan teritorijalnih voda. Nakon potapanja plovila tužitelj je istražio štetan događaj te je uzeo pisane izjave članova posade broda i izjave svjedoka, a s ciljem utvrđivanja osnove isplate osigurane svote po polici osiguranja od nezgode. S namjerom prijevarnog ishođenja isplate osigurane svote od strane tužitelja, tuženici su lažno iskazivali da je brod slučajno poplavljen i potopljen. Tužitelj je odluku o isplati osigurane svote po polici osiguranja temeljio na lažnim izjavama tuženika isplativši Škotskoj banci, kao hipotekaru broda, 518,750 funti, a prvotučenom 66,000 funti.

Tijekom sudskog postupka stranke nisu dokazale u kojem je mjestu (Engleska ili Škotska) izvršena uplata iznosa naknade štete po polici osiguranja. Sud je pretpostavio da je isplata u korist Škotske banke izvršena u obliku bankovnog transfera ili naplatom čeka, dok je prvotučeni vjerojatno isplaćen naplatom čeka.

¹ Shetland – otočna skupina smještena blizu sjeverne obale Škotske

Nakon izvršene isplate tužitelj je pretpostavio da su se tuženici udružili i potopili brod otvaranjem sigurnosnih ventila, s ciljem naplate osigurane svote po polici osiguranja od nezgode. Prvotučeni je priznao počinjenje prijevare radnje potapanja broda s ciljem isplate osigurane svote od strane osiguratelja. Drugotučeni i trećetučeni su zaniijekali uključenost u potapanje broda.

Tužitelj je pokrenuo parnični postupak u Engleskoj tražeći tužbenim zahtjevom povrat novca isplaćenog po osnovi police osiguranja zbog nezgode.

U tijeku postupka drugotučeni i trećetučeni istaknuli su prigovor nenadležnosti engleskog suda pozivajući se na odredbe Priloga 4. "Civil Jurisdiction and Judgements Act-a"² iz 1982. godine i CPR 6.19³. Tuženici su također podnijeli i prijedlog za odbacivanje tužbe pozivajući se na načelo "*forum non conveniens*"⁴.

Tužitelj se u odgovoru na zahtjeve tuženika pozvao na odredbe Priloga 4. "Civil Jurisdiction and Judgements Act-a", odnosno pravilo 3c, koje propisuje da: "Fizička/pravna osoba koja ima prebivalište/sjedište u jednom dijelu Ujedinjenog kraljevstva može biti tužena u drugom dijelu Ujedinjenog kraljevstva u predmetima koji se odnose na kaznena djela pred sudovima gdje se štetni događaj dogodio".

U predmetu je sporno da li je za provođenje parničnog postupka nadležan sud Engleske ili Škotske.

Tužitelj tvrdi da je nadležan sud Engleske. Drugotučeni i trećetučeni smatraju da engleski sud nije prikladan za suđenje u sporu te predlažu odbacivanje tužbe zbog nadležnosti škotskog suda. Tuženici također zahtijevaju da sud donese odluku o nenadležnosti engleskog suda i obustavi postupka pozivajući se na načelo "*forum non conveniens*".

Da bi se utvrdilo koji od sudova je nadležan u postupku potrebno je odgovoriti na dva pitanja:

1. Primjenjuje li se načelo "*forum non conveniens*"?

Tužitelj tvrdi da se načelo ne primjenjuje. Tuženici tvrde da se primjenjuje.

Ukoliko bi sud utvrdio da su tuženici u pravu glede primjene načela "*forum non conveniens*" u danom predmetu, mora se pronaći odgovor na drugo pitanje.

2 Zakon o sudskoj nadležnosti i presudama u građanskopravnim stvarima donesen je od strane parlamenta Ujedinjenog kraljevstva s ciljem implementacije Briselske konvencije o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (OJ L/299/32) iz 1968. godine u britansko pravo. Zakon normira pravne osnove za podjelu sudske nadležnosti između Engleske i Walesa, Sjeverne Irske i Škotske.

Prilog 4. istog Zakona normira nadležnost sudova Škotske, Engleske i Walesa te Sjeverne Irske u građanskim i trgovačkim predmetima u kojima tuženik ima prebivalište /sjedište u bilo kojim od dijelova Ujedinjenog kraljevstva.

3 Pravila građanskog postupka

4 Forum non conveniens, lat.- neprikladni forum. Doktrina "forum non conveniens" temelji se na diskrecijskom pravu većine common law sudova da odbace tužbu te obustave postupak u predmetima u kojima bi drugi sud bio prikladniji za parnične stranke.

2. Jesu li tuženici uvjerljivo dokazali da je Škotski sud prikladniji za suđenje u postupku?

Prilog 4. "Civil Jurisdiction and Judgements Act-a" iz 1982. godine sadrži pravna pravila o nadležnosti sudova u Ujedinjenom kraljevstvu.

Pravilom 1. Priloga 4., kao osnovnim pravilom prema kojem se nadležnost suda određuje sukladno sjedištu/prebivalištu tuženika, propisano je da: "Fizičke/pravne osobe s prebivalištem/sjedištem u jednom dijelu Ujedinjenog kraljevstva mogu biti tužene pred sudovima tog dijela Ujedinjenog kraljevstva".

Pravilo 2. prethodno navedenoga Priloga propisuje i posebnu nadležnost sudova:

"Fizička/pravna osoba sa sjedištem u jednom dijelu Ujedinjenog kraljevstva može biti tužena pred sudovima u nekom drugom dijelu Ujedinjenog kraljevstva samo temeljem pravnih pravila navedenih u točkama od 3 do 13".

Tužitelj se poziva je pravilo sadržano u odredbi točke 3. C Priloga 4. kojom je propisano da: "Fizička/pravna osoba koja ima prebivalište u jednom dijelu Ujedinjenog kraljevstva može biti tužena u drugom dijelu u predmetima koji se odnose na kaznena djela pred sudovima mjesta gdje se štetni događaj dogodio."

S obzirom na prethodno navedeno, sud je zauzeo stajalište da engleski sud nije nadležan u predmetu, ukoliko tužitelj ne može dokazati da je Engleska mjesto gdje se štetni događaj dogodio. Stav je suda da se značenje i učinak odredbi točke 3. C Priloga 4. može utvrditi kroz presude Europskog suda koje se odnose na tumačenja analognih odredbi Brisel/Lugano konvencije i Uredbe vijeća (EC) No. 44/2001 od 22. prosinca 2000. godine.

Sud se pozvao na predmet Bier protiv Mines Case 21/76 (1976) ECR 1735, u kojem Europski sud daje svoje tumačenje pojma "mjesto na kojem se dogodio štetni događaj", ne ograničavajući se na tumačenja predmetnog pojma u okvirima nacionalnih zakonodavstava.

Po mišljenju Europskog suda pojam "mjesto na kojem se dogodio štetni događaj", obuhvaća mjesto na kojem je nastala šteta te mjesto događaja koji je bio povod nastanka štete. Sukladno tome, tužitelj bi mogao podnijeti tužbu sudu koji bi bio nadležan za oba mjesta.

Nadalje, Europski sud je dao svoja tumačenja uzevši da je Bier1 "mjesto gdje se šteta dogodila", a Bier 2 "mjesto događaja koji je bio povod nastanka štete".

Prema stavu Europskog suda, Bier 1 "mjesto gdje se šteta dogodila", ne znači "mjesto gdje je šteta pretrpljena". U protivnom bi mjesto prebivališta/sjedišta tužitelja bio dostatan kriterij za zasnivanje nadležnosti suda.

Glede Bier 2 "mjesta događaja koji je bio povod nastanka štete" Europski sud je dao svoje pravno mišljenje. Ono se očituje u tome da definicije uzroka nastanka štete sadržane u nacionalnim zakonodavstvima nisu odlučne kod pitanja određivanja nadležnosti suda.

Stav je engleskog suda, pred kojim je postupak pokrenut, da je za utvrđivanje nadležnosti suda u ovom predmetu bitno “mjesto gdje se šteta dogodila” (tzv. Bier 1). Taj pojam odgovara mjestu isplate osigurane svote po polici osiguranja odnosno Škotskoj. Sud je također istaknuo da se “mjesto gdje se šteta dogodila” (tzv. Bier 1) ne smije izjednačiti s mjestom odakle se plaćanje obavljalo, mjestom u kojem se odluka o plaćanju donosi kao ni s mjestom u kojem je šteta nastala.

Tijekom postupka ni tužitelj niti tuženici nisu istaknuli neku od postupovnih ili drugih zakonskih prednosti nadležnosti jednog od sudova.

Relevantni čimbenici koji dodatno idu u korist određivanja nadležnosti škotskog suda u odnosu na engleski sud također su i praktične prirode (tuženici i većina svjedoka imaju prebivalište u Škotskoj, slabog su imovinskog stanja, i sl.).

Jedina je spona s Engleskom, po mišljenju suda, činjenica da je odluka o isplati neosnovanog zahtjeva donesena u Engleskoj. Sud je zauzeo stav da ta okolnost nije dostatna za zasnivanje nadležnosti engleskog suda.

(Lloyd’s Law Reports, Part 6 (2007) Vol. 2, p. 308)

Barbara Preložnjak, dipl.iur., znanstveni novak
Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Summary:

TERRITORIAL COMPETENCE FOR THE SETTLING OF DISPUTES ARISING FROM CLAIMS FOR COMPENSATION OF DAMAGE DUE TO PAYMENT OF THE SUM INSURED ACCORDING TO INSURANCE POLICY

The Scottish Court has the territorial competence over a dispute for compensation of damage to the plaintiff occurred at the time of his payment of the sum insured according to insurance policy.

The English Court, to which the plaintiff presented the claim for compensation of damage, is not convenient for the defendants. The competence of the Scottish Court is based on the decision of procedure abolition in front of the English Court on the basis of “forum non conveniens” principle.